

6. Серьожникова Р. К. Творчий потенціал майбутнього викладача економіки : теорія і практика професійно-педагогічної підготовки в університеті непедагогічного профілю : монографія / Р. К. Серьожникова. – Донецьк : ВДНЗ «ДонНТУ», 2009. – 297 с.

Г. В. Анохіна, старший викладач
кафедри педагогіки та психології
ВДНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Сучасний етап розвитку України характеризується її реформуванням у різних сферах і галузях. Пріоритетним напрямом реформування освіти є підготовка висококваліфікованих спеціалістів.

У сучасній концепції розвитку педагогічної освіти наголошується, що якісна освіта є одним з головних чинників успішного розвитку країни, а педагогічний працівник є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін. Історичний довід показав, що однією з найважливіших сфер економіка, яка відіграє вирішальну роль у будь-якому суспільстві. Отже, забезпечення розвитку народногосподарського комплексу країни вимагає підготовку спеціалістів із унікальним поєднанням педагогічних умінь та ґрунтовних знань в галузях економіки.

Тривалий час вважалося, що підготовка майбутнього викладача в процесі його професійного навчання забезпечується засвоєнням системи педагогічних знань. Про те практика показує, що самих теоретичних знань замало. Більшість науковців вважають, що освітній процес повинен мати аксіологічну спрямованість, яка передбачає нові вимоги до педагога.

Аксіологія (від грец. Αξία - цінність) – наука про цінності, вчення про природу духовних, моральних, естетичних та інших цінностей, їхній зв'язок між собою, із соціальними, культурними чинниками та особистістю людини [5].

Педагогічна аксіологія як наука про цінності освіти, ціннісні орієнтації, які формуються під час навчання, підкреслює, що саме цінності надають стійкості особистості педагога і вихованця, визначають принципи їх поведінки, спрямовують інтереси та потреби особистості, регулюють мотиваційну сферу системи освіти [3].

Отже, навчання має бути спрямоване на розвиток особистісної позиції студентів, формування системи ціннісних орієнтирів. Саме майбутній педагог покликаний керувати процесом інтелектуального, емоційного та фізичного розвитку, формувати духовний світ підростаючого покоління. Реалізація основних напрямів економічної освіти (кінцевим результатом якої є формування гармонійної, різнобічно розвиненої особистості, для якої професійні знання, уміння, навички і їх постійне оновлення становлять основу самореалізації в економічній сфері суспільства [1]), можлива за умови якісної підготовки майбутніх педагогів у галузі економіки. А тому, вивчення їх ціннісних орієнтирів набуває особливого значення. Дослідження є актуальним, оскільки саме у студентському віці відбувається пошук, остаточне формування та закріплення ціннісних орієнтацій.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати зміст ціннісних орієнтацій, як основу розвитку творчої особистості, здатної до саморозвитку і самовдосконалення у професійній діяльності, проаналізувати специфіку цінностей сучасних студентів, виявити ієрархію ціннісних орієнтацій.

Глибокий аналіз формування ціннісних орієнтацій було зроблено як зарубіжними так і вітчизняними науковцями, а саме: М. Вебером, А. Маслоу, М. Рокічем, І. Бехом, В. Сластьоніним, Г. Чижаковою, С. Гончаренком, І. Зязюном, О. Сухомлинською, В. Огнев'юком та іншими. Згідно з українським педагогічним словником, «іннісна орієнтація» – це «вибіркова, відносно стійка

система спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтована на певний аспект соціальних цінностей»[4].

Слід зазначити, що поняття «цінності», «ціннісні орієнтири» розглядаються як найважливіші складові структури особистості, які проявляються в особистісних установках, мотивують її діяльність і поведінку, визначають життєву позицію особистості, посідають важливе значення у процесі її професійного розвитку.

У цьому контексті важливою є теза Н. Тарарак «Формування системи цінностей майбутніх фахівців відбувається на основі ціннісних орієнтацій, які дозволяють людині розуміти мету своєї діяльності та основні шляхи досягнення даної мети. Система цінностей, перш за все, виявляється як свідоме відношення до своєї професії та своєї ролі в майбутній професійній діяльності» [6].

Наявність професійних цінностей забезпечує сумлінне ставлення до майбутньої професійної діяльності, спонукає людину до творчого пошуку, удосконалює у свідомості студента умовну модель майбутньої фахової діяльності, яка слугуватиме орієнтиром для професійного саморозвитку [2].

Аналіз наукових праць показує, що вкрай необхідним є забезпечення майбутніх викладачів не тільки глибокими знаннями, але й розвивати у них прагнення до самовдосконалення, вміння виділяти основні цінності професійної діяльності.

На думку І. Зязюна професійна підготовка вчителя має здійснюватися не як спрямований зовні потік стимулів-подразників дидактичного характеру, а як актуалізація потенційних професійних можливостей особистості і розвиток їх до рівня зрілості [7].

Зважаючи на тему дослідження з метою визначення ієрархії ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів було проведено опитування серед студентів першого курсу використовуючи методику вивчення термінальних та інструментальних цінностей М. Рокича. Згідно методики студентам запропоновано вибрати та розташувати життєво-професійні цінності за ранговими місцями – від найменш значущої до найбільш значущої цінності.

Серед опитаних виявлено: більшість студентів першого курсу на перше місце висунули – здоров'я; на друге – наявність гарних та вірних друзів, на третє – розвиток та свободу, на четверте – кохання, на п'яте – активне діяльне життя.

Серед інструментальних цінностей у студентів переважають чесність, незалежність, освіченість, вихованість, відповідальність.

Результати проведеного дослідження за методикою «Визначення ієрархії ціннісних орієнтацій» показали, що для студентської молоді одними з першочергових цінностей після «здоров'я» є розвиток (робота над собою, постійне фізичне та духовне вдосконалення) і активне діяльне життя.

Аналіз отриманих даних дозволяє зробити висновок, що більшість студентів для досягнення життєво-професійних цінностей орієнтована на розвиток здатності активно діяти самостійно, поглиблювати знання, вчитися гарним манерам, бути чесними, а отже самовдосконалюватися.

Безперервний розвиток особистості, безпосередньо пов'язаний з її професійним становленням, формуванням професійних цінностей, а найважливішими педагогічними цінностями для майбутніх педагогів є ті, що пов'язані з позитивним ставленням до майбутньої професії, підготовкою до виконання професійних функцій у педагогічній сфері, прагненням удосконалювати свою кваліфікацію.

Таким чином, успішність викладацької діяльності майбутніх педагогів у галузі економіка залежить від власної активності, від наявності відповідних ціннісних орієнтацій, які виступають основою становлення особистості майбутнього фахівця.

Як зазначалося вище, однією з основних сфер становлення і розвитку країни є економіка. Економіка сьогодні – це економіка знань, яка створює, поширює і використовує знання для забезпечення власного зростання та конкурентоспроможності. Сучасну економіку знань можливо реалізувати лише за умови якісної професійної, аксіологічно спрямованої підготовки майбутніх викладачів економіки.

Отже, майбутні педагоги у галузі економіки мають розуміти роль і значення власної професії у реалізації основних завдань економічної освіти створення умов для самореалізації особи як економічно активного члена суспільства, здатного свідомо долучатися до економічного життя країни; задоволення потреб суспільства і держави у фахівцях економічного профілю, здатних практично реалізувати стратегію сталого економічного, соціального і духовного розвитку України та прагнути до професійного самовдосконалення.

Література

1. Концепція розвитку економічної освіти в Україні // Освіта України – 2004. – № 6. – С.4-5.
2. Єрмакова С. С. Формування професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. С. Єрмакова – О., 2003. – 266 с.
3. Смирнова М. Аксіологічна позиція педагога-вихователя – основа формування ціннісних орієнтирів учнів / М. Смирнова // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 1. - С. 138-141.
4. Гончаренк С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко ; [гол. ред. С. Головка]. – Київ: Либідь, 1997. – 373, [1] с.
5. Євтодюк А. В. Аксіологічні засади сучасної системи освіти України / Євтодюк А.В. // Педагогічний пошук», 2014 – № 2 (82). – С.12.
6. Тарарак Н. Г. Формування ціннісних орієнтацій у студентів як педагогічна проблема / Н. Г. Тарарак // . – 2013. – Вип. 33. - С. 201-210.
7. Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: Науково-методичний збірник / І. А. Зязюн та ін. (гол. ред.); Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К. : ІСДО, 1994. – 384 с.